

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

9-maxsus
son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/9 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent;

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent;

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Nasirxodjayeva Dilafroz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b.;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent;

Jabborova Charos Aminovna - iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari doktori (DSc), Professor.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent;

Qodirova Muqaddas Tog'ayevna - filologiya fanlari nomzodi, dotsent.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b.,;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD);

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari

doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD);

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD).

22.00.00- SOTSIOLOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

07.00.00 – TARIX FANLARI

Raupov Xolmamat Rashidovich, Xaitova Olmaxon Saidovna

O'ZBEKISTONDA KON-METALLURGIYA SOHASI TARAQQIYOTIDA BERUNIY

ILMIY METODOLOGIYASINING O'RNI 13-19

Muminov Ulmas Ravshanqulovich

QADIMGI TURKIYLARDA DAVLATCHILIK AN'ANALARI 20-30

Azamatova Gulmira Bayirbekovna

MEHNAT MIGRATSIYASINI HUQUQIY TARTIBGA SOLISH MEXANIZMLARI:

XALQARO STANDARTLAR VA MILLIY QONUNCHILIK 31-37

Absalom Ziyadullayevich Xujanazarov

YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDA SURXONDARYO VILOYATIDA

SOG'LIQNI SAQLASH SOHASIDAGI O'ZGARISHLAR 38-43

Allamuratov Shuxrat Ashurovich

BUXORO AMIRLIGINING ICHKI SAVDO-TRANZIT ALOQALARIDA

AMUDARYO SUV YO'LINING O'RNI 44-49

Sabirov Mansurbek

AMUDARYO SOHILI BO'YLAB XALQARO KARVON YO'LIDA RIVOJLANGAN

O'RTA ASR VA SHAHARLARI SAHIFASI 50-53

Matnazarova Mohira Uktamovna

KO'CHMANCHI CHORVADORLAR CHORVACHILIK XO'JALIGINING

SHAKLLANISH OMILLARI 54-59

Shukurillayev Yunus Asrorovich

BUXORO AMIRLIGIDA HARBIY UNVON VA MANSABLARGA TAYINLANISHIGA

OID HUIJATLAR TAHLILI (QO'SHBEGI DEVONXONASI ARXIVI HUIJATLARI ASOSIDA)..... 60-67

Esanova Nilufar

O'ZBEKISTONDA XALQARO MUNOSABATLARNING USTUVOR YO'NALISHLARI

VA ULARNING SANOAT RIVOJLANISHIDAGI BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI 68-73

Jumayev Abdumo'min Fayziyevich

IBN SINONING ASH-SHIFO ASARINING ISLOM VA YEVIROPA FALSAFASIGA TA'SIRI 74-82

Pardaxol Normamatova Ochildiyevna

MUSTAQILLIK YILLARIDA SURXONDARYO VILOYATINING

SOG'LIQNI SAQLASH SOHASIDAGI XALQARO HAMKORLIGI 83-87

Elboyeva Shaxnoza

O'ZBEK OLIMALARINING XALQARO ILM-FAN, MADANIYAT RIVOJIGA

HAMDA FAN VA TEXNIKA TARAQQIYOTIGA QO'SHGAN HISSALARI 88-94

Джаббарова Юлдуз Джуманиязовна

РОЛЬ ИСТОРИИ МЕДИЦИНЫ В ФОРМИРОВАНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ

ИДЕНТИЧНОСТИ БУДУЩИХ ВРАЧЕЙ В МЕДИЦИНСКИХ ВУЗАХ УЗБЕКИСТАНА 95-100

Tuyev Fazliddin Erkinovich

2009–2011-YILLARDA BUXORO, SAMARQAND, NAVOIY SANOATIDA

O'SISH VA XALQARO HAMKORLIK DINAMIKASI 101-104

<i>Жураева Камола Сайфиддиновна</i> КАСПИЙСКИЙ РЕГИОН ВО ВНЕШНЕЙ ПОЛИТИКЕ УЗБЕКИСТАНА	105-109
<i>Abdujabborov Kamoliddin</i> QADIMGI BAQTRIYA VA AVESTO JAMIYATI DAVRI QISQACHA TAHLILI	110-115
<i>Mamanov Abdurahim Abduhakimovich</i> TEMURIYLAR VA ULARDAN KEYINGI SULOLALAR DAVRIDA DINIY HOKIMIYATNING KUCHAYISHI (SABABLAR VA NATIJALAR)	116-122
<i>Xolmatov Shukurillo Ziyoviddin o'g'li</i> INGLIZ TILLI TADQIQOTLARDA ILK O'RTA ASRLAR MARKAZIY OSIYO TARIXINING O'RGANISH BOSQICHLARI	123-128
<i>Djurayev Baxtiyor Rajaboyevich</i> O'ZBEKISTON IJTIMOIIY-IQTISODIY HAYOTIDA AYOLLARNING O'RNI VA GENDER TENGLIGI MASALALARI (TARIXIY-IJTIMOIIY TAHLIL 1991-2025-YY)	129-136
<i>Matyagbov Toyirjon Sultanbayevich</i> JANUBIY OROLBO'YI HUDUDIDA NEOLIT DAVRI KULOLCHILIGIGA DOIR BA'ZI CHIZGILAR	137-140

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Султанова Дина Файзрахмановна</i> ОБЩЕНАУЧНАЯ МЕТОДОЛОГИЯ ИСТОРИЧЕСКОГО ИНСТИТУЦИОНАЛИЗМА В РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ ОТРАСЛИ КОНЕВОДСТВА НА ТЕРРИТОРИИ СОВРЕМЕННОГО УЗБЕКИСТАНА	141-153
<i>Shodmonov Abduvohid Farxod o'g'li</i> O'ZBEKISTON TARIXIY YODGORLIKLARINI RAQAMLI TURIZM ORQALI SAQLASH VA RIVOJLANTIRISH	154-157

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

<i>Otamuratov Sarvar</i> YOSHLARGA OID DAVLAT SIYOSATI: XALQARO TAJRIBA ASOSIDA YANGI TASHABBUSLAR VA QONUNGA TAKLIF ETILAYOTGAN MUHIM QO'SHIMCHALAR	158-164
<i>Tashanov Abduxoliq</i> BUZG'UNCHI G'OYA VA BUZG'UNCHI FAOLIYATNING SHAKLLANISHIDA SALBIY TARBIYA VA ATROF-MUHIT TA'SIRI	165-171
<i>Raxmatova Xolidaxon Xolikovna</i> XOJA AHROR VALIY MUROSAGA OID QARASHLARINING FALSAFIY MOHIYATI	172-178
<i>O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna</i> ABDULXAMID SULAYMON O'G'LI CHO'LPONNING BADIY-ESTETIK MEROSI	179-183
<i>Yazdonov Ulug'bek Tashmurotovich</i> TA'LIM VA TARBIYA – JAMIYATNI MA'NAVIY-MADANIY DEFORMATSIYALASHUVDAN SAQLOVCHI OMILDIR	184-189
<i>Абдуллаева Махбуба Нуруллаевна, Жалалова Гулбахор Одилжоновна</i> КОГНИТИВНЫЕ ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ НАУКИ В IX – XII ВЕКАХ В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ	190-197

<i>Rasulov Hakim Mamanovich</i> DAVLAT VA JAMIYAT O'ZARO ALOQADORLIGINING SIYOSIY-INSTITSIONAL TAHLILI	198-201
<i>Azamova Sitora Ayonovna</i> O'ZBEKISTON ZAMINIDA EKOLOGIK MADANIYATNING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI	202-206
<i>Xolmirzaev Xurshid Nakibillaevich</i> FUTUROLOGIK TAFAKKURDA SUN'IY INTELEKTNING NAMOYON BO'LISHI	207-212
<i>Namazova Yulduz Muzaffarovna</i> RAQAMLI SIVILIZATSIYA SHAROITIDA MILLIY TA'LIMNING STRUKTURAVIY-FUNKSIONAL JIHATLARI	213-217
<i>Abdurazoqov Gulmurod Musurmonqulovich</i> MAFKURAVIY OMILLARNING YOSHLAR KAMOLOTIGA TA'SIRI NAMOYON BO'LISHINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	218-224
<i>Tojibayev Baxromjon Turabayevich</i> "PREKARIAT" TUSHUNCHASINING GENEZISI: ETIMOLOGIYA, FALSAFIY-IJTIMOYIY ANGLASH	225-229
<i>Tursunova Laylo Ergashevna</i> TILAB MAHMUDOVNING ADABIY ESTETIK QARASHLARINING SHAKLLANISH BOSQICHLARI	230-235
<i>Филиппов Ольгерд Александрович</i> ГУМАНИСТИЧЕСКАЯ ТРАДИЦИЯ В ЭПОХУ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ОБЩЕСТВА	236-244
<i>Chorieva Madina Aliyevna</i> INKLYUZIV TAFAKKUR — JAMIYATNING BARQAROR RIVOJLANISHINING FALSAFIY ASOSI	245-249
<i>Zakirova Nigora Xalmaxammatovna</i> AXBOROT MAKONIDA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASH JARAYONINI RIVOJLANTIRISHDAGI MUAMMOLAR VA ULARNI HAL ETISH IMKONIYATI	250-254
<i>Primov Baxriddin Abdiraxmonovich</i> AXBOROT IMPERIALIZMI TAHDIDLARI	255-261
<i>Karimov Zafarbek Ataboyevich</i> TA'LIM TIZIMINI SOTSIOLOGIK-FALSAFIY TAHLIL QILISHDA GUMANITAR YONDASHUVLAR	262-267
<i>O'razov Bobir Baxtiyorovich</i> IJTIMOIY DAVLAT HAQIDAGI G'ARBONA QARASHLAR: FALSAFIY-ILMIY TAHLIL	268-272
<i>Shaydullayev Normamat Sherkuziyevich</i> RAQAMLASHGAN JAMIYAT SHAROITIDA INSON QADRI VA ONG EVOLYUTSIYASI	273-278
<i>Tursunova Olmos Fayziyevna</i> YOSHLAR HUQUQIY ONGI VA MADANIYATINI YUKSALTIRISHNING MA'NAVIY TARBIYA JARAYONIDA TUTGAN O'RNI VA AHAMIYATI	279-284
<i>Turaeva Sanobar Khalimovna</i> EASTERN EDUCATION - THE IMPORTANCE OF UPBRINGING IN THE FORMATION OF HUMAN QUALITIES IN YOUNG PEOPLE	285-287

<i>Jo'rayev Akram Namozovich</i> EKSTREMIZM G'OYALARIGA QARSHI KURASHDA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASH MEXANIZMLARINING PSIXOLOGIK VA FALSAFIY ASOSLARI	288-291
<i>Taylyakova Feruzahon Sultanovna</i> GLOBALASHUV - MA'NAVIYATNI ANGLASH OMILI	292-296
<i>Toxirov Abdumalik Ashurali o'g'li</i> MAHALLA VA OILADA YOSHLAR AXLOQINI ME'YORLASHTIRISHNING IJTIMOIY-FALSAFIY ASOSLARI	297-302
<i>Sherboboyev Muxriddin, Javlonbek Hafizullayev</i> KARL POPPERNING BILISH FALSAFASIGA OID QARASHLARI	303-307
<i>Nasriddinov Faxriddin Xalmamatovich</i> AXBOROT VA AXBOROT TIZIMLARINING FALSAFIY TAHLILI	308-314
<i>Ochilov Husan</i> MILLIY AN'ANA VA MODERNIZATSIYA UYG'UNLIGINING FALSAFIY TAHLILI	315-321
<i>Madaminov Nasimjon</i> MILLIY MUSIQIY MEROS ASOSIDA YOSHLARNING ESTETIK DIDI VA TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHNING FALSAFIY JIHATLARI	322-326
<i>Xolmirzayeva Jumagul Xamdammovna</i> MEHNAT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH SOHADAGI XORIJIY TAJRIBALAR	327-331
10.00.00 - FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Narmuratov Zayniddin Radjabovich</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI SCIENCE/ILM KONSEPTLI FRAZELOGIK BIRLIK LARNING LINGOMADANIY XUSUSIYATLARI	332-337
<i>Payzibayeva Madinaxon Sobirjon qizi</i> INGLIZ XALQ ERTAKLARI OBRAZLARINING BADIY XUSUSIYATLARI VA ULARNING O'ZIGA XOS JIHATLARI	338-342
<i>Axmedov Anvar Botirovich</i> NEMIS TILI TIZIMIDA O'ZLASHMA NEOLOGIZMLARNING ROD KATEGORIYASIGA EGA BO'LISH MASALASI	343-347
<i>Djabbarova Shoirra Baltayevna</i> ETNOGRAFIK REALIYALARNING LINGVISTIK XUSUSIYATI	348-351
<i>Genjemuratov Yaqipbek Baxriyatovich</i> FELETONNING JANR SIFATIDA ANIQLASH MUAMMOLARI	352-355
<i>Tadjiyeva Mastura Fayzullayevna</i> INGLIZ MAQOLLARIDA "LOVE" KONSEPTINING VOQELANISHI	356-360
<i>Qurbonova Gulnoza Abduholiq qizi</i> GIDRONIMLARNING STRUKTUR-SEMANIK TAHLILINING XUSUSIYATLARI	361-364
<i>Ayimbetova Shyryn Jabbar qizi</i> BOLALAR ADABIYOTINING POETIK-FUNKSIONAL XUSUSIYATLARI: YOSH PSIXOLOGIYASI, DIDAKTIKA, AKSILOGIYA	365-371
<i>Ruziyeva Nasiba Kenjayevna</i> O'ZBEK TILIDAGI IBORALARNING SEMANTIK XUSUSIYATLARI VA FRANSUZ TILIGA TARJIMASI	372-375

<i>Бабаева Зарина Сайфуллаевна, Фёдорова Арина Максимовна</i> ГЕЙМИФИКАЦИЯ В ПРОЦЕССЕ ФОРМИРОВАНИЯ ФУНКЦИОНАЛЬНОЙ ГРАМОТНОСТИ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА	376-385
<i>Xushmatatova Aminaxon</i> LINGUOCULTURAL FEATURES OF SPEECH INTENTION IN THE DISCOURSE OF ENGLISH AND UZBEK DRAMATIC WORKS	386-392
<i>Saparniyazova Sarbinaz Baxtiyarovna</i> THE INFLUENCE OF CONTEXTUAL FACTORS ON THE PERCEPTION OF THE PRAGMATICS OF APOLOGY IN ENGLISH AND UZBEK	393-397
<i>Adxamova Shirin Farhodjon qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA EMOTSIONAL HOLATNI IFODALOVCHI KOLLOKATSIYALARNING QIYOSIY TADQIQI	398-401
<i>Машарипова Валентина</i> ЛИНГВОКУЛЬТУРНЫЙ АНАЛИЗ ВЕРБАЛИЗАЦИИ ПАРАЛИНГВИСТИЧЕСКИХ СРЕДСТВ В ПОРТРЕТНЫХ ОПИСАНИЯХ В АНГЛИЙСКИХ И РУССКИХ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ТЕКСТАХ	402-405
<i>Abduqahhorova Gulnoza Abduvahobovna</i> RUS VA O'ZBEK TILLARIDAGI IQTISODIY ANGLISIZMLARNING SINTAKTIK XUSUSIYATLARI	406-411
<i>Raxmonova Yulduz Xusanovna</i> ADABIY ASARLARDA IJTIMOIIY FOJIAVIYLIKNING ESTETIK TALQINI	412-417
<i>Ayimbetova Damekhan Maksetbay qizi</i> ADABIYOTDA ANIMALISTIK JANR VA RAMZIY OBRAZLAR BO'YICHA OLIV BORILGAN ILMIY TADQIQOTLAR	418-427
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Фазилов Фарход Маратович</i> УГОЛОВНО-ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ДИПФЕЙКОВ: ОПЫТ УЗБЕКИСТАНА	428-439
<i>Zokirov Sherzod Ilxom o'g'li</i> FUQAROLAR MUHOJIRATLARI BILAN ISHLASH BO'YICHA CHET EL DAVLATLARI TAJIRIBASI: QIYOSIY-HUQUQIY TAHLIL	440-448
<i>Rakhmonov Tolib</i> ISSUES OF DETERMINING THE CIVIL LEGAL STATUS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN UZBEKISTAN	449-454
<i>Sobitxonov Joxongir Zunnurxon o'g'li</i> ISLOM BANKLARI FAOLIYATIDA "FATVO SHOPPING" AMALIYOTI VA UNING OLDINI OLISH BO'YICHA HUQUQIY MEKANIZMLAR	455-462
<i>Mamatmurodov Farrux Farhod o'g'li</i> O'ZBEKISTONDA SUKUKNI RIVOJLANTIRISH: HUQUQIY ISLOHOTLAR, INFRATUZILMA, MUAMMOLAR VA IMKONIYATLAR	463-472
<i>Юнусов Достонбек Анваржон угли</i> ПОНЯТИЕ И ОСНОВНЫЕ ЭЛЕМЕНТЫ ПРАВОВОГО РЕЖИМА ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	473-481

<i>Uteniyazov Keulimjay Kuanishbayevich</i> JINOYAT PROTSSESSIDA AYBLOV FUNKSIYASINI AMALGA OSHIRUVCHI SUBYEKTLARNING HUQUQIY MAQOMIGA OID MUAMMO VA YECHIMLAR	482-489
<i>Xidirov G'anisher Tojimurodovich</i> TEZKOR-QIDIRUV FAOLIYATI USTIDAN SUD NAZORATINING QIYOSIY-HUQUQIY TAHLILI	490-499
<i>Baxronov Ravshan Rashid o'g'li</i> SUN'IY INTELLEKT VA INSON HUQUQLARI: NAZARIY VA HUQUQIY ASOSLAR	500-504
<i>Усмонов Малик</i> ОТСЛЕЖИВАНИЕ И ЗАМОРАЖИВАНИЕ НЕЗАКОННО ПОЛУЧЕННЫХ АКТИВОВ: СРАВНИТЕЛЬНОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ПОДХОДОВ	505-510
<i>Abdusatarov Jaloliddin Sharafutdin o'g'li</i> RAQAMLI AKTIVLAR BILAN BOG'LIQ NIZOLARNI HAL QILISHNING MUQOBIL USULLARI	511-517
<i>Islomqulova Shohsanam Vahobjon qizi</i> TIBBIYOT XODIMINING KASBIY JAVOBGARLIGINI SUG'URTALASHDA SUG'URTA TOVONI, SUG'URTA PULI VA SUG'URTA MUKOFOTI TUSHUNCHALARINING MOHIYATI	518-524
<i>Ibodullo Xayrullo Jaxongir o'g'li</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI VA XORIJIY DAVLATLAR SUDYALARINING KONSTITUTSIYAVIY-HUQUQIY MAQOMI	525-530
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Xolmatova Ziroatxon Anvarovna</i> BO'LG'USI PEDAGOGLARDA NOSTANDART TESTLARNI TUZISH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJ TAJRIBASI	531-534
<i>Mamajonova Gulnoza Karimovna</i> AXLOQIY VA ESTETIK TARBIYA INTEGRATSIYASINING PEDAGOGIK ASOSLARI	535-539
<i>Gulomova Komila Maxamatjanovna</i> TA'LIMDA FAOL O'QITISH METODLARINING SAMARADORLIGI: TAJRIBA VA TAHLIL	540-544
<i>Berdiyeva Nilufar Berdiyev qizi</i> BO'LAJAK MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARI TARBIYACHI –PEDAGOGLARINING IJODIY KOMPETENSIYALARINI INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA SHAKLLANTIRISH TAMOIYILLARI	545-549
<i>Фадлиева Амина Ильхамовна</i> ГУМАНИСТИЧЕСКАЯ ПЕДАГОГИКА КАРЛА РОДЖЕРСА И ЕЁ ЗНАЧЕНИЕ ДЛЯ РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ	550-556
<i>Rajabov Eldor Erkinovich</i> THE ROLE OF PEER REVIEW TO IMPROVE WRITING EFFECTIVELY AMONG EFL STUDENTS	557-561
<i>Jumagulova Aziza Abduljalil qizi</i> BOSHLANG'ICH TAYYORGARLIK BOSQICHIDAGI DZYUDOKILARNING JISMONIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISH ORQALI JISMONIY TAYYORGARLIGINI TAKOMILLASHTIRISH USLUBIYATI	562-573

<i>Toshnazarova Mohinur O'sarali qizi</i> “MOTIVATSION YONDASHUV” HAMDA “KREATIV FIKRLASH” TUSHUNCHALARINING MAZMUN VA MOHIYATI	574-578
<i>Maxmudova Nigoraxon Boyqo'zi qizi</i> BO'LAJAK CHET TILI O'QITUVCHILARINI KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHDA PRAGMATIK MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMLARI	579-585
<i>Hamroyeva Robiya Sherali qizi</i> KELAJAK PEDAGOGLARINING TANQIDIY TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISHDA INNOVATSION YONDASHUVLAR	586-591
<i>Tug'anboyeva Zamiraxon Shuxratbek qizi</i> TALABA KURASHCHI QIZLARNING KUCH CHIDAMLILIGINI MAXSUS MASHQLAR ORQALI OSHIRISH METODIKASI	592-598
<i>Sadritdinova Dinora A'zamjon qizi</i> WEB ILOVALARNI LOYIHALASHGA OID KOMPETENTLIK VA UNI RIVOJLANTIRISH	599-602
<i>Солохиддинова Фазилатхон Мухиддин кизи</i> ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИИ КРИТИЧЕСКОГО МЫШЛЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ УСВОЕНИЯ ГРАММАТИЧЕСКИХ ПОНЯТИЙ	603-611
<i>Ниязова Регина Рустамовна</i> АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПОДГОТОВКИ КВАЛИФИЦИРОВАННЫХ КАДРОВ В ОБЛАСТИ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ И СПОРТА	612-615

Received: 2 October 2025
Accepted: 15 October 2025
Published: 25 October 2025

Article / Original Paper

PEDAGOGICAL FOUNDATIONS OF THE INTEGRATION OF MORAL AND AESTHETIC EDUCATION

Mamajonova Gulnoza Karimovna

Senior Lecturer, Department of Social Sciences (PhD)
Namangan State Technical University

Abstract. The article analyzes the harmony of moral and aesthetic education from a pedagogical perspective. The primary aim of the study is to identify the conceptual and methodological foundations for educating a well-rounded personality through the integration of moral and aesthetic components, and to develop practical recommendations. The author proposes an integrated model encompassing pedagogical principles of moral-aesthetic education, content-structural blocks, methodological tools, and assessment mechanisms.

Keywords: moral education; aesthetic education; harmony; pedagogical principles; integrated model; assessment.

AXLOQIY VA ESTETIK TARBIYA INTEGRATSIYASINING PEDAGOGIK ASOSLARI

Mamajonova Gulnoza Karimovna

Ijtimoiy fanlar kafedrası katta o'qituvchisi (PhD)
Namangan davlat texnika universiteti

Annotatsiya. Maqolada axloqiy va estetik tarbiyaning uyg'unligini pedagogik nuqtai nazardan tahlil qilinadi. Axloqiy va estetik komponentlarni integratsiyalash orqali yetuk shaxsni tarbiyalashning konseptual va metodik asoslarini aniqlash va amaliy tavsiyalar ishlab chiqish tadqiqotning asosiy maqsadi hisoblanadi. Muallif axloqiy va estetik tarbiyaning pedagogik tamoyillari, mazmun-struktur bloklari, metodik vositalar va baholash mexanizmlarini o'z ichiga olgan integratsiyalashgan modelni taklif etadi.

Kalit so'zlar: axloqiy tarbiya, estetik tarbiya, uyg'unlik, pedagogik tamoyillar, integratsiyalashgan model, baholash.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5SI9Y2025N84>

Kirish. Zamonaviy ta'lim va tarbiya jarayoni inson shaxsini har tomonlama rivojlantirishga yo'naltirilgan bo'lib, bunda faqat kasbiy yoki intellektual tayyorgarlik emas, balki ma'naviy, axloqiy va estetik yetuklikni ta'minlash masalasi ham muhim o'rin egallaydi. XXI asrda globallashuv, raqamli madaniyat va axborot oqimlarining tezkor sur'atlarda rivojlanishi inson ongiga kuchli ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sharoitda ta'lim tizimi nafaqat bilim beruvchi, balki shaxsning ichki dunyosini, ma'naviy qadriyatlarini, axloqiy me'yorlarini va go'zallikni anglash qobiliyatini rivojlantiruvchi jarayon sifatida qayta ko'rib chiqilmoqda. Demak, bugungi pedagogik amaliyotda "shaxsni har tomonlama yetuk inson sifatida tarbiyalash" konsepsiyasi markaziy o'rinni egallamoqda. Axloqiy tarbiya shaxsning ijtimoiy me'yorlarga, jamiyat qadriyatlariga va insoniy fazilatlarga nisbatan ongli munosabatini shakllantiradi. U insonning mas'uliyat, halollik, adolat, empatiya, hurmat kabi axloqiy fazilatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Estetik tarbiya esa shaxsning go'zallikka bo'lgan

idrochini, badiiy didini, tasavvurini, ijodiy tafakkurini va hissiy sezgirligini shakllantiradi. Estetik tajriba orqali inson nafaqat san'at asarlarini, balki hayotdagi go'zallikni, muvozanat va uyg'unlikni anglaydi, bu esa uning axloqiy qarorlariga, xulq-atvoriga va ijtimoiy munosabatlariga bevosita ta'sir etadi. Shu jihatdan axloqiy va estetik tarbiya bir-birini to'ldiruvchi, sinergik ta'sir ko'rsatuvchi pedagogik kategoriyalar sifatida namoyon bo'ladi.

Pedagogik nuqtai nazardan olganda, axloqiy-estetik uyg'unlik shaxsni faqat tashqi me'yorlarga bo'ysunuvchi emas, balki ichki e'tiqod va qadriyatlarga asoslanib harakat qiluvchi, go'zallikni va yaxshilikni ajrata oluvchi ongli individ sifatida shakllantiradi. Estetik idrok orqali o'quvchi insoniy qadriyatlarni chuqurroq his qiladi, axloqiy muammolarni hissiy darajada qabul qiladi va bu tushunchalar kundalik hayotdagi xulqida, tanlovlarida namoyon bo'ladi. Masalan, adabiyot darslarida badiiy asarlar orqali axloqiy konfliktlarni estetik shaklda tahlil qilish, musiqiy asarlar yordamida his-tuyg'ularni tarbiyalash yoki tasviriy san'at orqali go'zallikni his etish barchasi axloqiy-estetik integratsiyaning amaliy ko'rinishlaridir.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Axloqiy va estetik tarbiya masalasi pedagogik tafakkur tarixida uzoq yillardan beri muhim mavzulardan biri bo'lib keladi. Sharq mutafakkirlari, xususan, Abu Nasr Forobiy, Abu Rayhon Beruniy, Alisher Navoiy kabi allomalar estetik go'zallik va axloqiy komillik o'rtasida uzviy bog'liqlik mavjudligini ta'kidlaganlar. Forobiy "Fozil shahar ahli" asarida insonning baxt-saodatga erishuvi uchun aqliy, axloqiy va estetik jihatdan yetuk bo'lishini zarur deb bilgan; Beruniy esa go'zallikni ilmiy bilish va ma'naviy tarbiya bilan bog'lagan. G'arb falsafasida ham bu g'oya K. Helvetsiy, I. Kant, F. Shiller, J. Dewey kabi mutafakkirlar asarlarida o'z ifodasini topgan. Xususan, Kant estetik didni axloqiy hukm bilan uyg'un holda ko'rib, go'zallikni "axloqiylikning ramzi" deb atagan. Shiller esa san'atni insonni erkinlik va axloqiy yetuklikka eltuvchi vosita sifatida talqin etgan.

Bugungi ta'lim tizimida bu falsafiy qarashlar zamonaviy pedagogik yondashuvlar bilan uyg'unlashtirilmoqda. Interfaol o'qitish, loyiha asosidagi ta'lim, refleksiv tahlil, muammoli vaziyatlar orqali o'qitish, badiiy-estetik muhit yaratish kabi metodlar axloqiy-estetik tarbiyani samarali integratsiyalash imkonini beradi. Biroq amaliyotda ko'plab holatlarda bu ikki yo'nalish fanlar kesimida ajralib ketadi: axloqiy tarbiya ko'proq ijtimoiy fanlar doirasida, estetik tarbiya esa san'at fanlarida yoritiladi. Natijada, tarbiyaviy jarayonning yaxlitligi buziladi, o'quvchi shaxsining ma'naviy-estetik rivojlanishida tafovutlar paydo bo'ladi. Shu bois, pedagogik tizimda bu ikki yo'nalishni yagona integratsiyalashgan model asosida birlashtirish zarurati paydo bo'lmoqda.

Axloqiy va estetik tarbiyaning integratsiyasi shaxsga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyasining markazida turadi. Chunki bu yondashuv orqali o'quvchi nafaqat intellektual jihatdan, balki ruhiy va hissiy jihatdan ham rivojlanadi. Integratsiyalashgan model o'quvchilarning ijtimoiy faolligini oshiradi, ularni hayotiy vaziyatlarga axloqiy-estetik mezonlar asosida baho berishga o'rgatadi. Shu jihatdan, bunday yondashuv shaxsni ijtimoiy mas'uliyatli, go'zallikni qadrllovchi, jamiyatga foydali a'zoga aylantiradi.

Demak, axloqiy va estetik tarbiya integratsiyasining pedagogik asoslarini tadqiq etish nafaqat nazariy ahamiyatga ega, balki amaliy jihatdan ham dolzarbdur. U orqali o'qituvchi o'z faoliyatida shaxsning ichki dunyosini chuqurroq anglash, uning hissiy va axloqiy ehtiyojlariga mos pedagogik strategiyalarni ishlab chiqish imkoniyatiga ega bo'ladi. Shu bois, mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi axloqiy va estetik tarbiyaning uyg'unligini ta'minlaydigan pedagogik tamoyillarni aniqlash, integratsiyalashgan modelni ishlab chiqish va uni zamonaviy

ta'lim muhitida samarali qo'llash imkoniyatlarini ochib berishdan iboratdir. Mazkur maqola aynan shu maqsadni ko'zlab, axloqiy va estetik tarbiyaning nazariy asoslari, ularning integratsiyalashgan pedagogik modeli hamda oliy ta'lim tizimidagi amaliy tatbiq imkoniyatlarini har tomonlama tahlil etishga bag'ishlangan. Axloqiy va estetik tarbiya masalalari psixologiya, pedagogika va madaniyatshunoslik sohalarida keng yoritilgan. Faylasuf va pedagoglar (Platondan tortib zamonaviy olimlargaacha) insonga beriladigan tarbiya tushunchalari doirasida ma'naviy va go'zallik jihatlarini birdek muhokama qildilar. Zamonaviy tadqiqotlarda axloqiy va estetik tarbiyaning o'zaro bog'liqligi yanada aniqroq ko'rsatildi: estetik tajriba axloqiy hissiyotlar va qarorlarning shakllanishiga ta'sir ko'rsatishi mumkinligi e'tirof etildi. Masalan, Zautorova[2] axloqiy-estetik tarbiyaning psixologik asoslarini ochib bergan, uning fikricha, estetik did va axloqiy qarashlar insonning ichki dunyosida o'zaro ta'sir qiladi. Kuntsevich[1] esa estetik va axloqiy tarbiyaning maktab tarbiyasi tizimidagi ajralmasligini ta'kidlaydi va amaliy tavsiyalar beradi. Mahalliy o'zbek tilidagi metodik ishlanmalar badiiy san'at orqali axloqiy qadriyatlarni yetkazish amaliyotiga e'tibor qaratadi, bu esa modelni milliy kontekstga moslashtirish uchun muhim resurs hisoblanadi[3].

Xalqaro hujjatlar, xususan UNESCO hamda boshqa xalqaro tashkilotlar san'at va madaniyat orqali ta'limni rivojlantirishni rag'batlantiradi. UNESCO ramkalari san'at ta'limining fuqarolik, ijtimoiy javobgarlik va madaniy identifikatsiyani shakllantirishdagi rolini ko'rsatadi. Bularning barchasi akademik adabiyotlar integratsiyalashgan yondashuv zarurligini tasdiqlaydi[4].

Tanlangan manbalar ichidan axloqiy va estetik tarbiya mavzusidagi ilmiy maqolalar, monografiyalar, dissertatsiyalar va metodik tavsiyalar tahlil qilindi. Diqqat markazida pedagogik tamoyillar, metodik yondashuvlar va baholash usullari bo'ldi. Turli mualliflarning nazariy yondashuvlari, taklif qilingan metodlar va amaliy tavsiyalar taqqoslandi; ularning umumiy va farqli tomonlari ajratib olindi hamda adabiyotlar tahlili asosida axloqiy-estetik tarbiyani universitet muhitida amalga oshirish uchun integratsiyalashgan pedagogik model ishlab chiqildi, uning mazmuni, metodlari va baholash mezonlari aniqlab olindi.

Muhokama. Axloqiy va estetik tarbiyaning uyg'unligini ta'minlash uchun bir qator pedagogik tamoyillar zarur. Integratsiyalash tamoyili axloqiy va estetik mazmunni o'quv dasturlari va ta'lim faoliyati ichiga sinergik tarzda kiritishni taqozo etadi. Gumanistik tamoyil o'quvchining shaxsiy fazilatlarini, uning ichki dunyosi va ijodiy erkinligini inobatga olgan holda tarbiyalashni nazarda tutadi. Faol-interaktiv tamoyil his-tuyg'ular va tafakkur orasidagi aloqani mustahkamlaydigan interfaol usullarni qo'llash zarurligini ko'rsatadi. Kontekstuallik tamoyili esa mazmun va metodlarni milliy madaniy va zamonaviy ijtimoiy sharoitga moslashtirishni talab qiladi.

Axloqiy-estetik tarbiya mazmuni uch asosiy blokka ajratildi: nazariy-konseptual blok, badiiy-madaniy blok va amaliy-reflektiv blok. Har bir blok o'z vazifasini bajaradi: nazariy poydevor yaratiladi, estetik va badiiy mazmun orqali axloqiy qadriyatlar etkaziladi, amaliy va reflektiv faoliyat orqali esa o'quvchi o'zlashgan nazariy bilimlarni hayotiy kontekstga tatbiq qiladi. Ushbu tadqiqotda axloqiy-estetik tarbiyani amalga oshirish uchun samarali metodlar sifatida quyidagilar tavsiya etiladi: badiiy matnlarni axloqiy-etik tahlil qilish (case-discussion), dramatisatsiya va rol o'ynash, loyiha usuli, multimediya vositalari orqali estetik tajriba yaratish, hamda refleksiya (esse, jurnal, portfoliolar) orqali ichki o'zgarishni qayd etish. Dars jarayonida badiiy asarni muhokama qilish paytida axloqiy masalalarni muhokama qilish, guruh

ishlarini tashkil etish va ijodiy tasvirlar yaratish orqali estetik hamda axloqiy kompetensiyalarni shakllantirish maqsadga muvofiq bo'ladi.

Estetik va axloqiy natijalarni baholash uchun kombinatsiyalashgan vositalar ishlab chiqildi: kriteriy asosidagi rubrikalar, portfoliolar, reflektiv esse, ijodiy taqdimotlar (performance) va guruh bahosi. Rubrikalar empatiya, ijtimoiy mas'uliyat, estetik did, ijodiy yondashuv va muhokamada faol qatnashish kabi komponentlarni o'z ichiga oladi. Har bir kriteriyaga aniq indikatorlar biriktiriladi, bu baholashning obyektivligini oshirishga yordam beradi. Modelni amalga oshirish uchun quyidagi shartlar muhimligi aniqlangan: o'qituvchilarning metodik tayyorgarligi, material-texnik baza (san'at asboblari, laboratoriyalar, kutubxona va multimediya resurslari), o'quv dasturlarining fleksibl va integratsiyalashgan bo'lishi hamda oila va jamoatchilik bilan hamkorlik. Ushbu shart-sharoitlar bo'lmaganda model samarali ishlamasligi mumkin.

Natijalar. Axloqiy va estetik tarbiyaning uyg'unligi pedagogik nazariyada muhim o'rin tutadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, estetik tajriba o'quvchilarning hissiy-axloqiy pozitsiyalarini mustahkamlashi mumkin. Badiiy asarlar orqali axloqiy mavzularni estetik kontekstga joylashtirish talabalarda empatiya, mas'uliyat va etik qaror qabul qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Boshqa tomondan, axloqiy mezonlarga asoslangan muhokamalar estetik tafakkurni chuqurlashtirishga hissa qo'shadi.

Amaliyotda esa bir qancha to'siqlar mavjud: o'qituvchilarning metodik tayyorgarligi yetishmasligi, dars jadvallaridagi vaqt va kredit chegaralari, hamda moddiy texnik bazaning cheklanganligi. Shu sababli modelni joriy etishda bosqichma-bosqich yondashuv, pilot loyihalar va o'qituvchilar uchun treninglar tashkil etish muhimdir. Yana bir muhim jihat baholashdagi subyektivlik muammosi. Estetik did va axloqiy qarashlar ko'pincha individual va madaniy kontekstga bog'liq bo'lib, ularni baholashda aniq mezonlar va indikatorlar ishlab chiqish zarur. Taklif qilingan rubrikalar va portfoliolar bu muammoni kamaytirishga qaratilgan chora sifatida ko'riladi; biroq ularning validatsiyasi empirik tekshiruv orqali amalga oshirilishi lozim. Kelajak tadqiqotlari uchun tavsiya etiladi: taklif qilingan modelni pilot loyihalar orqali sinovdan o'tkazish, baholash vositalarini validatsiyalash, va modelni turli yosh guruhlarida hamda madaniy kontekstlarda moslashtirish.

Xulosa. Ushbu maqolada axloqiy va estetik tarbiyaning o'zaro uyg'unligi pedagogik asoslari nuqtai nazaridan nazariy-analitik jihatdan keng qamrovda tahlil qilindi. Tadqiqot jarayonida inson shaxsining ma'naviy va estetik kamolotini ta'minlashda integratsiyalashgan yondashuvning zarurligi ilmiy dalillar asosida asoslab berildi. Shaxsni har tomonlama rivojlantirishda axloqiy qadriyatlar bilan bir qatorda estetik did, badiiy idrok va ijodiy tafakkurni shakllantirish pedagogik tizimning ajralmas elementi sifatida namoyon bo'ldi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, axloqiy va estetik tarbiya komponentlarini uyg'unlashtirish orqali talabalarda nafaqat axloqiy fazilatlar, balki go'zallikni anglash, badiiy qadriyatlarni baholash va estetik hissiyotlarni ifodalash qobiliyatlari ham rivojlanadi.

Integratsiyalashgan pedagogik modelni ishlab chiqish va uni ta'lim jarayoniga tatbiq etish shaxsni tarbiyalashning yangi bosqichini belgilaydi. Mazkur modelda axloqiy-estetik qadriyatlar tizimi, ularni o'qitish tamoyillari, mazmun-struktur bloklar, interfaol va ijodiy metodlar hamda kombinatsiyalashgan baholash tizimi yagona pedagogik jarayonga uyg'unlashtirilgan. Bunday yondashuv, o'z navbatida, ta'lim oluvchilarda ongli axloqiy tanlov, ijodiy fikrlash, estetik sezgirlik va ijtimoiy mas'uliyat kabi ko'nikmalarni shakllantirishga

xizmat qiladi. Shuningdek, integratsiyalashgan modelning muvaffaqiyatli tatbiqi o'qituvchilarning metodik tayyorgarligi, pedagogik innovatsiyalarga ochiqqligi va zarur resurslarning mavjudligiga bevosita bog'liq ekanligi aniqlangan.

Kelajakda ushbu modelni real ta'lim muhitida, xususan, oliy ta'lim muassasalarida pilot sinovdan o'tkazish, uning samaradorligini aniqlash va baholash mezonlarini validatsiya qilish zarur. Shuningdek, natijalar tahlili asosida modelning tarkibiy qismlarini takomillashtirish, yangi pedagogik texnologiyalarni integratsiyalash va baholash tizimini xalqaro standartlarga moslashtirish istiqbollari mavjud.

Tadqiqot natijalariga tayangan holda bir qator ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqildi. Avvalo, pedagogika fakultetlari va malaka oshirish markazlarida "Axloqiy-estetik ta'lim metodlari" bo'yicha maxsus o'quv modullarini joriy etish, o'qituvchilar uchun amaliy seminar va treninglar tashkil etish maqsadga muvofiqdir. Oliy ta'lim va umumta'lim muassasalarida axloqiy-estetik integratsiyani ta'minlovchi fanlararo modullarni o'quv rejalari va kredit-modul tizimiga kiritish, badiiy asarlar orqali axloqiy muhokamalarni tashkil etish dars jarayonini mazmunan boyitadi. Shuningdek, taklif etilgan baholash rubrikalari, o'quv portfoliolar va refleksiv tahlil usullarini amaliyotda sinab ko'rish, ularning validatsiyasini amalga oshirish orqali tizimning ishonchliligi oshiriladi. Oila, mahalla va jamoatchilik bilan hamkorlikda madaniy-ma'naviy tadbirlar, ijodiy uchrashuvlar, talabalarning ishtirokida ko'rgazmalar, teatr sahnalari va estetik seminarlarni tashkil etish esa axloqiy-estetik uyg'unlikni mustahkamlashda muhim ijtimoiy omil sifatida namoyon bo'ladi.

Shunday qilib, axloqiy va estetik tarbiya integratsiyasining pedagogik asoslari faqat nazariy tushuncha sifatida emas, balki zamonaviy ta'lim tizimining amaliy yo'nalishlaridan biri sifatida qaralishi lozim. Ushbu yo'nalish ta'limning insonparvarlik mohiyatini, madaniy merosga hurmatni, estetik idrokni va ma'naviy yetuklikni uyg'un holda rivojlantirishga xizmat qiladi. Tadqiqot natijalari nafaqat pedagogik nazariya, balki ta'lim amaliyoti uchun ham yangi istiqbollar ochadi va talabalarda yuksak axloqiy-estetik madaniyatni shakllantirishning samarali yo'llarini belgilab beradi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Kuntsevich S.I. Esteticheskoe i nравstvennoe vospitanie kak neot'emlemaia chast' shkol'noy sistemy // *Sovremennye problemy pedagogiki*. 2014. № 3.
2. Zautorova E.V. Nравstvenno-esteticheskoe vospitanie lichnosti. Monografiya. — M.: Izdatelstvo, 2013.
3. Saidova D.E., Roziyev D.Y. Bolalarda axloqiy-estetik tarbiyani shakllantirish omillari // *Pedagogika i psikhologiya*. 2022. № 1.
4. UNESCO. Aesthetic and Artistic Education Framework. — Paris: UNESCO, 2020.
5. Zyabkina L.V. Badiiy adabiyot orqali bolalarda axloqiy-estetik tarbiyani shakllantirish // *Pedagogicheskii zhurnal*. 2012. № 4.
6. Materialy konferentsii "Problemy esteticheskogo obrazovaniya v kontekste ustoychivogo razvitiya obshchestva". Minsk, 2021.
7. Savelyeva O.E. Esteticheskoe vospitanie kak faktor formirovaniya pozitivnyh tsennostnyh orientatsiy u shkolnikov // *Molodoy Ucheniy*. 2024. № 7.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 5/9 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).